

موضوع

جایگاه دعا در آموزه های امام سجاد علیه السلام

استاد راهنما

سرکار خانم نظری بیشه

اعضای گروه

مریم اسلامی راد

مریم صیدالی

سیده سمیه تقی زاده

چکیده

دعا در لغت به معنای صدا زدن و یاری طلبیدن است و در اصطلاح به معنی گفتگو کردن با حق تعالی به صورت طلب حاجت و درخواست حل مشکلات خود یا دیگران است. هدف از این تحقیق بررسی و بیان آداب و مقدمات قبل از دعا، بیان آثار دعا در آموزه های امام سجاد (علیه السلام)، بیان آداب و مقارنات دعا، ارائه راه حل جهت کمال انسان از منظر امام سجاد (علیه السلام) است. برای پاسخ به این اهداف از روش اسنادی - توصیفی استفاده شده است که به این منظور از ابزارهایی همچون منابع موجود در کتابخانه ها و نرم افزارهای دینی از طریق فیش برداری استفاده شده است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
1	فصل اول: کلیات
2	تعریف و تبیین مسئله
3	اهمیت و ضرورت تحقیق
4	پیشینه تحقیق
5	اهداف تحقیق
6	سوالات تحقیق
7	فرضیه تحقیق
8	روش تحقیق
9	فصل دوم: مفهوم شناسی
10	دعا
10	ذکر
10	سوال
10	تضرع
11	معنای انقطاع الی الله و آثار مترتب بر آن
11	شخصیت برجسته امام سجاد (علیه السلام)
12	حالت امام سجاد (علیه السلام) در هنگام عبادت
13	اهمیت نیایش
13	نکوهش ترک نیایش
14	ضرورت نیایش در همه حالات
15	موانع اجابت دعا
15	1) گناه
15	2) برعهده داشتن مظالم مردم
15	3) ترک امر به معروف و نهی از منکر
17	فصل سوم: آداب و مقارنات دعا
18	آداب دعا
18	1) وضو
18	2) بلند کردن دستها به سوی آسمان
19	3) عجز و لابه
20	ثنا و ستایش الهی
20	درود فرستادن بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و خاندان او
21	سر تکرار صلوات بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)
22	فصل چهارم: آثار نیایش در رشد و کمال انسان

23	آثار نیایش در رشد انسان
23	1) هویت و شخصیت
23	2) معنادهی و زندگی
23	3) امیدواری
24	4) شجاعت
24	5) نشاط و شادابی
24	6) آرامش
25	نقش دعادر رشد انسان
26	نتیجه گیری
27	منابع

فصل اول

کلیات

تَقَطَّعَ رَجَائِي (شهید اول ، المزار، ج 1، ص 385)

اگر کسی احساس کند تکیه گاهی دارد که در سختی ها و تنهایی ها به او تکیه کند کسی که هر آن دوست دارد به نام امید خوانده شود او نه تنها امید می دهد بلکه او خود امید است و این امید را با القای اسمای زیبایش ، متن دلسوز ، رفیق و همراه در دل دوستانش ایجاد می کند . امام سجاد(ع) در دعای دوازدهم از صحیفه سجادیه که از خداوند در خواست توبه می کند به پیشگاه خداوند عرضه می دارد . وَ أَجِرْنِي مِمَّا يَخَافُهُ أَهْلُ الْإِسَاءَةِ، فَإِنَّكَ مَلِيٌّ بِالْعَفْوِ، مَرْجُوٌّ لِلْمَغْفِرَةِ، مَعْرُوفٌ بِالتَّجَاوُزِ، لَيْسَ لِحَاجَتِي مَطْلَبٌ سِوَاكَ، وَ لَا لِذَنْبِي غَافِرٌ غَيْرُكَ، خَاشَاكَ (16) وَ لَا أَخَافُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا إِيَّاكَ، إِنَّكَ أَهْلُ التَّقْوَى وَ أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ، (صحیفه سجادیه ، نیایش 12، ص 13) پس از این آموزه ها استفاده می شود که در هر حال باید به درگاه حضرت احدیت امیدوار بود و با دعا و نیایش و انجام عمل صالح مسیر کاملی را طی کرد .

4. شجاعت: در روایات برای دعا تعبیر سپر آمده است . (الدعاء تُرسُ المؤمن). (محمد بن یعقوب کلینی ، الکافی ، ج 2، ص 469). دعا کننده هر لحظه خود را در حریم امن الهی می بیند از همین رو بخش بسیاری از دعاها استعاره هایی است که در آن از شیاطین انس و جن و دشمنان به قدرت لایزال الهی روی می آورد . اهل دعا در تاریکی ها و تنهایی ها از نور الهی بهره می جویند « یانورُالمستوحشین فی الظلم » (مفاتیح الجنان ، دعای کمیل) چنین شجاعتی برگرفته از انس به خداوند در دل شب ترس را ترسانده و شجاعت می آفریند . قرآن کریم اصحاب کهف را شجاعانی معرفی می کند که ترس در دل راه نداده در مقابل ظلم ایستادگی کرده و اهل دعا و نیایش بودند . وَ رَبَطْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا رَبُّ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ لَنْ نَدْعُوَ مِنْ دُونِهِ إِلَهًا لَقَدْ قُلْنَا إِذًا شَطَطًا (سوره کهف آیه 14).

5. نشاط و شادابی: شادابی واقعیتی فراتر از یک تجربه و حس زودگذر می باشد . دعا کننده در پی کسب رضایت خداست که نشان را تحصیل کرده و این مقام را درک می کند . اگر امری هم او را محزون کند تنها کسی که می تواند غم او را بزدايد خداوند متعال و احساسی از جانب او خواهد بود ، چون او مقلب القلوب است . از ویژگی های مؤمنان این است که شادی را تنها برای خود نمی خواهند و خودشان با شادی دیگران شاد هستند .

6. آرامش: عصر و زمان ما را عصر اضطراب و افسردگی نامیده اند . افراد و جوامع در آتش اضطراب و نا امنی می سوزند ، افراد مؤمن در شرایط سخت با او راز و نیاز کرده و با اعتماد بر او ، هم به آینده امیدوار شده و هم احساس بلاتکلیفی در این دنیا نمی کنند و هرگاه به مناجات بپردازند برای لحظاتی در کنار محبوب خود آرام می گیرند و احساس لذت بخش در درون آنان ایجاد می شود . (یا مولای بذكرک عاش قلبی و بمناجاتک بردتُ أَلَمَ الْخَوْفِ عَنِّي) «ای مولای من به یاد تو قلبم زنده است و با مناجات باتو درد خوف را از خود ساکن و بی اثر می کنم . (مفاتیح الجنان ، دعای ابو حمزه

ثمالی). مؤمن با نیایش و گشودن اسرار درون و باز گفتن نیازهای خود در محضر پروردگار خود را تخلیه کرده و با یاد او آرامش می یابد. یکی از عواملی که باعث می شود انسان دچار اضطراب شود جدایی وی از اصل و مبدأ خویش می باشد و دعا تنها راهی است که انسان را متوجه اصل خویش کرده است و او را آرام می کند.

نقش دعا در رشد انسان

استاد شهید مطهری درباره نقش دعا در رشد انسان می نویسد: نقش یاد خدا در رشد و تعالی روح انسان چنان است که دل را جلا و صفا می بخشد و آنرا برای تجلی نور الهی آماده می سازد. (مرتضی مطهری، سیری در نهج البلاغه، ص 87)

نتیجه گیری

دعا یکی از مهمترین عبادتها و امور سرنوشت ساز در زندگی است . پس انسان در همه حالتها نیازمند به دعا و تضرع است و از طرفی عامل ارتباط بنده با خداست بنده ای که ارتباط با خدا نداشته باشد ارزش ندارد چون میزان ارزش گذاری انسان به میزان ارتباطی است که با خدا برقرار می کند . یکی از اساسی ترین نیازهای انسان دعا و نیایش به درگاه خدای متعال است . انسان نیازمند ارتباطی مستحکم با خداوند است این ارتباط نشانگر پاسخ به ندای فطرت و فقر ذاتی اوست چنانکه خداوند انسان را به خاطر فقر ذاتی به دعا امر نموده است . از اینکه خداوند مطلوبیت ذاتی برای دعا قرار داده اهمیت آن مشخص می گردد به خصوص آنجایی که بدون گرفتارشدن به سختی باز هم به دعا امر نموده است .

منابع

*قرآن

* مفاتیح الجنان

- 1- امام سجاد علیه السلام ، صحیفه سجادیه ، ترجمه و شرح سید علی نقی فیض الاسلام ، تهران ، فیض الاسلام ، 1368
- 2- ممدوحی کرمانشاهی آیه الله حسن ، ترجمه و شرح صحیفه سجادیه ، قم ، انتشارات بوستان کتاب ، چاپ هفتم ، 1383
- 3 - غفاری ابراهیم ، آیین نگارش و ویرایش ، مشهد ، بنیاد پژوهشهای اسلامی ، چاپ سوم ، 1379
- 4 - رشاد علی اکبر ، دانشنامه امام علی (علیه السلام) ، تهران ، چاپ پنجم ، 1389

